Wirth Imre

Temps perdu

A hajdani Pesti Barnabás utcai magyar tanszéken, ahol egy ideig jelen voltam, ahová Kenyeres Zoltán hívott a kilencvenes évek második felében, miután fél évet Cholnoky Viktor ködképbe burkolózó alakjával tölthettem néhány kedves lány társaságában egy jutalomszemináriumon, kisregényem megjelenését követően pár évvel, abban a tanszéki szobában ültem néhanap, amely Szabolcsi Miklósé volt, amíg élt.

Az íróasztalon, mikor bent voltam, a telefon ritkán csöngött, valamiképpen hasonultam Cholnokyhoz, és hazajáró szellemként bolyongtam óráim előtt és után a folyosókon, az értekezletekről pedig, amikről olyan szépen ír Kenyeres, hogy Király István idejében valóságos színdarabot adtak elő, parádés szereposztásban a kollégák, többnyire elkéstem, ha egyáltalán, és nem a késve indulók reménytelenségével ültem sárga Trabantomban a budai alsó rakparti dugóban.
Talán végigálmodtam azokat az éveket és a Sárga Oroszlánban éltem.

Talán azt hittem, én vagyok Cholnoky és *szenvedélyemmé vált, hogy még éppen tisztességesnek nevezhető ferencvárosi vendéglőkben meghúzódva, grog es borok társaságában, fél üvegszememet gyanúsan csillogtatva kihallgassam a mindörökké hazajáró lelkek párbeszédeit. Mondhatnám egyszerűen azt is, hogy olyan otthonosságérzet fogott el ilyenkor, mintha élnék, mintha mindannyian élnénk, akik ezekben a füstös marasztalókban az örökkévalóságig ugyanazokat a történeteket mondjuk és halljuk…*

Legutóbb mégis furcsa dolog történt velem. Éppen belefeledkeztem a poharamban lévő folyadék hamis visszfényének leleplezésébe, aminek a végén természetesen egy másikat kell kérni, amikor megütötte a fülemet egy mutáló, mégis rekedtes hang, mintha… mintha csak magamat hallottam volna, valakit, aki én voltam. Óvatosan odasandítottam, vigyázva, hogy mozdulatlan üvegszemem hangos koppanással rám ne terelje a figyelmet, s aztán lenyűgözve hallgattam ennek az eltévedt hősszerelmesnek a szavait, s hogy milyen kábulat fogott el, azt csak abból mérhettem le utólag, hogy az asztalomon sorakozó poharakon a monoklimmal eljátszhattam volna az ördög melódiáját. A beszélgetésbe ez idő tájt hallgatóztam bele:

– Akkoriban festettem a körmeim, és gyűrűket hordtam, meg egy ócska karperecet, bár ennek semmilyen mélyebb jelentést nem tulajdonítottam — ezt elvégezték helyettem mások, így aztán kellemesen kívül is rekedtem minden nagyra hivatott társaságon. Fél év nevelői munka után pedagógiai

szenvedélyemet egy szürke kismacska gondozásában éltem ki, a zsebemben hordtam, a bundáján váratlanul felvillanó vörös körmök riogatták csak a mellém telepedő, barátkozó hajlamú néniket. Nem sokat töprengtem akkoriban, nyár volt, legfeljebb sárga mellényem utalt az elkövetkező évek szellemi veszélyeire, nyár volt, és Párizsból hazatérve, ahol egy hónap alatt feléltem a keresetemet meg egy barátságot, nagyon úgy éreztem, hogy élni, élni kell…

Jókorát kortyoltam, részben a rám törő csuklás megakadályozására, s csiklandó érzés fogott el, hogy székemet fölemelve a mesélő asztalához lépjek, egyrészt hogy hívjon meg egy grogra, másrészt pedig, hogy hozzáfűzzem csekélynek éppen nem mondható élettapasztalatom summázatát. Ám ekkor bosszúságomra hangos társaság lépett be, s míg Jani, a pincér helyet szorított nekik egy távolabbi asztalnál, lekéstem a kedvező pillanatot.

– A füredi mólótól nem messze laktunk, ők bent a faluban, reggelente találkoztunk a parton. A nap olyan szőkévé varázsolt, mint még soha, a szívem pedig ahelyett, hogy kettéhasadt volna, egyre keményebb lett, úgy éreztem, húzódik össze, míg a végén egy tükörsimára karistolt kődarab marad csak belőle. Nem arról volt szó, hogy már nem lehet bírni, hiszen minden olyan szép volt, olyan kirobbanó; milyen is… mintha fölöslegessé váltam volna ebben a nagy tökéletességben. Mint Jókai, aki ha elaludt az ölében a macskája, inkább nem ébresztette fel, és nem dolgozott aznap délután. Belefeledkezni egy ilyen alkonyatba, igen, azt hiszem ennyi volt csupán…

A Sárga Oroszlánra mondom, könnyű pára hullt mozdulatlanul figyelő szememre, s eltöprengtem, mi illene inkább ehhez a témához: egy nagyobbacska pohár koporsószeg, vagy jégbe hűtött Veuve Cliquot, az özvegy Cliquot asszony, de már intettem is Janit, s mint aki átlát mindenen, egész a Paradicsomig, s vissza, ifjúkorom emlékére rendeltem egy sherryt is.

– Nem írtam még tulajdonképpen egy sort se, de valahogy írónak tartottam magam mindig is, noha ezt azért nem vallottam volna be. A bölcsészkari tanévnyitóra még úgy mentem el, kezet fogni a dékánnal, hogy körmeim félholdjai emlékeket idézzenek azokban is, akiket soha többé nem látok. A többi olyan egyszerű... A karperec egyszer csak széttörött, s a füredi parton máig nem tudok fájdalom nélkül végigmenni...

Nehezen indultam el aznap este. A halványan pislákoló utcai lámpák előtt meg-megtorpanva, akaratom összpontosításával próbáltam a fényt kioltani, de egyszer sem sikerült. Valószínűleg haza is mentem volna végső bánatomban, de a következő sarkon belebotlottam Mihályba és Endrébe, akik éppen a betegségeket magasztalták fennkölten, s ez végre a megfelelő irányba terelte az éjszaka még hátralévő részét.

Az íróasztalon, a szinte sohasem csengő telefon mellett egy kettőezer egyes kora tavaszi délután, talán túl korán érkeztem vagy

hamarabb szakadozott fel a köd körülöttem, egy noteszt vettem észre, ami nyilván évek óta ugyanott volt. Szabolcsi Miklós telefonkönyve volt. Belelapoztam és megrettenve és lenyűgözve olvastam a neveket, főként halottakét, a hatvanas-hetvenes évek kavargott a szobában, a besütő napfényben megcsillantak a történelem porszemei.

Kenyeres Zoltán 2010-2018 között írott esszéit, tanulmányait olvasva ez a kivételes pillanat idéződött fel.

„Irodalmi telefonkönyve", (melynek írásai a Nádas-esszét kivéve megjelentek már folyóiratokban, főként a Tekintetben), olyan telefonközpontba van bekötve, amely valahol a felejtés partvidékén, gyönyörű repkénnyel befutva várja a hívásokat. A telefonos kisasszony csipkés blúza makulátlan, csak az a diszkrét szájrúzs, amely halvány foltot hagyott akkor a kagylón, mikor belehallgatott Lukács György egyik 1919-es rettenetes utasításába, és belebúgta hangtalanul, hogy ne, mert tudta, már akkor látta őt 1971-ben, ahogy Eörsinek súgja végül: „egyszer máshol, máskor, másképp", és hogy „a legfontosabbat,a legfontosabbat nem értem", az rezzenti meg a mozdulatlan időt. Kenyeres Zoltán ismeri, tudja ennek a rejtőzködő telefonközpontnak a számát, s az örökké fiatal kisasszonynak szép vallomásokat tesz volt kortársakról, akikre már alig gondol valaki, Manet pultos lányáról, a fásult tekintet jelenvalóságáról, és nem riad vissza attól sem, hogy az emberi méltóságról súgjon a kisasszony fülébe olyan szavakat, amiktől hevesebben dobog a csipke alatt a szív, úgy, hogy egyáltalán nem „mélyikézik".

Kenyeres Zoltán majd' négyszázhetven oldalas könyve – Lukácstól idézi ezt – maga a „partizánkodás". Nyolcvan év távlatából, a felvilágosodás tüneményeire alapozva szembemegy a törlés, felejtés aktusának. Értelmezési ajánlatai a kételkedés mintázataival tágas teret alkotnak, hogy múltjaink történetei tovább éljenek, Wilhelm Meistertől Nádas Világló részleteinek önfelszámoló gesztusáig, a kérdésig, hogy az esztétikum hogyan képes mégis átragyogni a pusztuláson. Szabó Dezső Kosztolányinak írt ajánlásán.

Azon, hogy „a temps perdu nem a múlt, nem az emlékezet, hanem a jövő és a terv elveszését jelenti."

Kenyeres Zoltán: Harmadik csöngetés – Visszahumanizálási kísérletek 2010–2018, 469 o., Savaria University Press Alapítvány